

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marți, Joia și Sâmbăta.

Cvincvenalele și moralistii.

Felul cum guvernul a ținut să împartă cvincvenalele a provocat în rândurile preoților noștri cel mai desăvârșit resens. Toată lumea a fost pregătită, că ministrul de culte va prinde acum ocaziunea de a repara o mare nedreptate, ce s'a adus preoțimei române peste tot cu legea de congruă, unde se statorosește principiul grupării duple, pe baza unei calificării arbitrare. A fost acum cea mai bună ocaziune, ca guvernul să vină cu o lege uniformă, să dea fiecăruia ce i-se cuvine, ori batăr atâta cât îi e de lipsă, ca să-și poată îndeplini slujba aceea mare, dela care atârnă binele, propășirea, siguranța societății omenesti și a statului. În schimb, ce s'a întâmplat?

Celce a luat în mâni circulari arhidiecezan din urmă a rămas de bunăseama surprins de o neobicinuită înșirare a parohiilor. Sunt două alfabete. Unele, cari au la rubrica lor sume mai considerabile, altele cu sume bagatele. Deși toate aceste sume sunt imprimate sub titlu de cvincvenal, e dureros, că aceste se distribuie în felul, care nu poate, lăsa decât cea mai adâncă amărăciune în sufletul preoților noștri bienaliști.

Avem o rană deschisă în corpul bisericii noastre. Ne sbatem mereu la uniformizare, în cece privește creșterea clerului, ca să dispară ori ce urmă de mâhnire, care osândește pe unii ca din aceasta pricină, să supoarte prea mult din greul vieții.

Dar sunt o mulțime de parohii, care de care mai slabe, mai amărâte și interesele generale ale bisericii ne îndeamnă, ca să le menajem și pe aceste, să nu le lasă pradă necredinței, imoralității și decadenței, care le aleșue. Credincioșii noștri au lipsă de cineva, în jurul căruia să se strângă în zile de năcaz. Cu toate că în cele mai

multe locuri nu este casă parohială, nu este porțiune canonică, nu e școală, ba nici biserică nu e, ori și dacă este, de loc nu seamănă a fi casa lui Dumnezeu. Nu e oare o mare jertfă dela preotul, care pleacă într'o astfel de parohie, unde mai mult trebuie să trăiască din al său, decât din pomana puțină, ce vine pe urma patrafirului? Nu e oare un martiraj pentru tot preotul din aceste parohii, cari sunt absolut incapabile de a oferi slujitorului lor batăr pânea de toate zilele?

Și pe când biserica noastră s'a silit, ca pe lângă toate neajunsurile să se uniformizeze diferențele creșterii clerului, ca astfel să se egalizeze ambițiile, zelul și dorul de muncă la toți slujitorii săi, vine guvernul și prin un sistem arbitrar de cvincvenale sancționează principiul divizării, provocând prin aceasta cea mai desăvârșită revoaltă în sufletul celor mai loviți de soarte dintre preoții noștri?

Ceeace n'a făcut nici la regularea salariului și cvincvenalelor notariilor comunale, a căror covârșitoare majoritate e fără maturitate, fără opt clase gimnaziale, fără cursurile academice de azi; când a regulat acum salariile învățătorilor confesionali și de stat, dintre cari o bună parte n'au patru clase gimnaziale, nici patru ani de curs, la regularea oficialilor comitatensi deasemenea n'a avut scrupuli la clasificarea acelora, vine față de preoții noștri, lăsându-i pradă celei mai desăvârșite mizerii, pentru ca se cruță în sarcina lor? Pretotindenea s'a luat în conziderare munca ce o prestează cineva și poziția socială, ce o ocupă și numai preoții noștri bienaliști să fie excluși dela așa ceva prin o falsă interpretare a spiritului de cruțare? Noi nu putem crede, că noul proiect, pe baza căruia s'a distribuit prima rată din cvincvenale, să rămână așa. Mizeria celor neîndreptățiți e prea mare, decât ca să stea în nepăsare față de ceace să pre-

gătește. Și nu ne îndoim de loc, că arhieriei noștri vor întreveni la guvernul țării, și nu vor lăsa, ca atâtea familii de preot să fie lăsate pradă celei mai negre mizerii.

Impotriva căsătoriilor sterpe.

E un proverb vechiu românesc, că unde s'au copii mulți sunt și rugăciuni multe. Una dintre problemele sociale mai importante e azi la toate popoarele și în toate țările scăderea populațiunii. Adecă mai bine împușinarea copiilor, căci tot mai mult se observă prin anumite ținuturi și la anumite clase sociale o scărițare artificială a nașterilor, cari mai ales în Franța, au produs adevărate ravagii naționale. La noi Bănatul e renumit de aceasta floare aleasă a civilizațiunii.

În fața acestei nenorociri naționale s'au hotărât mai întâi sașii, ca să aplice toate mijloacele, pentru ai erua cauzele și a le preîntimpina. Episcopul săsesc Teutsch din Sibiu a lansat încă în 1910 coli de statistică, rugând pe preoți, ca să le umple conștientios. Din datele statistice publicăm câteva interesante: Au fost considerate 30,858 căsătorii. Căsătoriile sterpe nu sunt amintite. În 20 sate din jurul Sibiului s'a constatat însă, că din 3831 căsătorii 520 sunt sterpe. Dintre 100 căsătorii de 6—20 ani au două câte un copil, 10 doi, 20 trei, 25 patru, 20 cinci, 11 șasă, 6 șapte, 3 opt, 2 nouă, 1 zece. Mortalitatea copiilor până la un an e mai mare la Sebeșul săsesc și mai mică la Cinc. S'a constatat, că oamenii mai săraci au de regulă mai puțini copii ca cei mai cu stare. Mai puternic e sistemul de doi copii în districtul Bistriței, unde atât cei din orașe, cât și sătenii au copii puțini.

Episcopia de Hajdudorogh.

Aflăm din foile maghiare că dl deputat Stefan C. Pop a avut o convorbire cu dl prim-ministru Lukács și ministru al instrucțiunii Iankovich. Dl deputat s'a interesat de viitorul parohiilor românești, ajunse în dieceza Hajdudoroghului.

Dl Lukács, a răspuns că în curând se va esmite o comisiune mixtă, constătătoare din delegații guvernului și ai episcopilor români greco-catolici, cari se vor prezenta la Hajdudorogh și vor delimita teritoriul spartinator noiei dieceze. Teritoriul va fi acela, pe care îl fixează deja bula papală respectivă. Guvernul a mai declarat,

că se va îngriji ca celea cuprinse în bula papală referitor la limba liturgică să fie strict observate. Az Ujság mai spune, că aceasta comisiune va stabili definitiv la fața locului, cari sunt acele comune, pe cari le vor alătura la dieceza de Hajdudorog.

Vorbirea dlui deputat Stefan C. Pop la discuția reformei electorale.

On. cameră! Proiectul elaborat de Kristóffy adevărat că n'a cadrat în toate privințele cu dezideratele democrației în accepția ei cinstită, — a fost însă ca concepție mult superior celui ce se debate acum. Proiectul lui Kristóffy n'a ajuns să fie debătut în cameră, pentru că partidele din opoziție s'au constituit în coaliție și au primit frânele guvernării cu condiția să întocmească o reformă electorală cel puțin la înălțimea celei proiectate de Kristóffy. Constat. însă, că coaliția și-a bătut joc de reformă într'un chip frivol: n'a realizat promisiunile cuprinse în mesajul regal, ci a declinat pur și simplu îndatoririle ce luase asupra-și. În astfel de împrejurări toți aderenții evoluției democratice a statului, au simțit o mică ușurare, văzând că regimul coaliționist a fost înlocuit de cel actual.

Au făcut o liniștitoare impresie, în deosebi declarațiile contelui Khuen-Hédervary, declarații pe care le făcuse într'un timp când nu că n'avea o majoritate, dar n'avea nici partid încă. Și deși alegerile din cari a rezultat majoritatea actuală s'au făcut cu ajutorul teroarei celei mai extreme, marea opinie publică — care după cum am zis — aștepta demult realizarea reformei democratice, a trecut la ordinea zilei peste

alegeri, și mulți s'au împăcat cu gândul, că în cabinet era un ministru, Francisc Székely ministrul de justiție...

T. Kállay: "Bine ți l-ai ales! (Ilaritate.)"

Dr. Șt. C. Pop: ... care în calitate de paznic al legilor țării, dar prin personalitatea dsale tuturor celor ce sperau, garanția că legea electorală va fi înfăptuită pe temeiul propovăduit de dsa, pentru că, în caz contrar, socoteam că e imposibil ca actualul guvern să stea împreună cu el trei ani de zile. Aveam deci, credință legitimă că ministrul de justiție nu este izolat în ceea ce privește convingerile dsale.

Mulți v'au iertat dlor și pentru nădrăvănia ce-ați comis în Iunie anul trecut, pentru că sperau că dv. veți liniști țara cu o reformă electorală democratică cinstită și pentru că aveau credința, că de acum se va face cel dintâi pas remarcabil spre democrație.

On. cameră! Am așteptat și iată că s'a născut minunea. La 31 Decembrie 1912 a fost dat în vileag proiectul de reformă cel cu atâta înfrigurare tănuț de guvern. Dela această dată desiluzia a început să cucerească pretutindeni spiritele. Ne-am desiluzionat și noi, naționalitățile, cari am îndurat de multe ori invecivele că am fi angajați la treaba guvernului și că n'am juca în parlament decât rolul unei opoziții artificioase. Și repet, ne-am înșelat, pentru că conform părerilor noastre — și n'avem nevoie să justificăm prin sofisme lucrul acesta — însuși conținutul proiectului de lege desminte toate speranțele noastre.

Pot să afirm, on. cameră, că în comparație cu situația de până acum, înregistrăm, în ce privește pe naționalități, un formidabil regres. (Desaprobări). Cine se ocupă serios cu problemele de stat și cine urmă-

rește cu atențiune evenimentele, a avut în mod lămurit convingerea, că covârșitoarea majoritate a partidului guvernamental, înfocându-și atenția la cuvântul contelui Ștefan Tisza: (Așa e! Așa e!) își va considera misiunea, deodată cu legiferarea proiectelor militare, de terminată și că din clipa în care se va dismembra în două formațiuni puternice, din cari una probabil va adopta o atitudine conservativă, având în frunte pe cel mai chemat reprezentant al ei, pe contele Tisza, iar cealaltă formațiune își va fixa ca singură țintă realizarea adevăratei legi electorale democratice, mărturisind șefia lui Fr. Székely.

On. cameră! Cred că fiecare dintre noi s'a putut convinge chiar din clipa în care a fost depusă legea pe birou, că paragraful ei sunt toți imprimați cu pecetea individualității contelui Șt. Tisza. Nu găsim în proiect nici o urmă a mesajului regal și nimic din declarațiile singuraticilor miniștri. Se spune anume în mesaj, că „și guvernul și-a ales ca problemă să depună cât mai curând pe biroul camerei proiectul de lege referitor la reforma electorală și crede să poată prezenta din parte-i corpurilor legiuitoare această reformă în acel senz, ca să fie realizată în termenul principiilor sufragiului universal“. Acest lucru se spune în mesajul de tron, iar contele Carol Khuen-Hédervary a garantat realizarea votului universal prin următoarea declarație (citește): „Din parte-mi doresc să declar cu ocazia asta numai atâta, că am de gând să întemeiez reforma asta mare pe principiul votului universal, cu eliminarea sistemului pluralist“.

Deci atât mesajul, cât și declarația primului ministru vorbește de sufragiul universal, și cine cunoaște relațiile, cine cunoaște cauzele cari au determinat schimbă-

FOIȚA.

Sub Dabija-Vodă.

(Nuvelă originală a „Unirii“)

II.

Logofătul Moldovei era pe acele vremuri patriarhale tinărul jupănaș Iordache Ruset, căci așa-i spuneau boerii, deși el pe toate jălbile, surețele și pravilele se iscălea: „Rosetti“.

El era cea mai bine văzută și cinstită față la Curtea domnească. Pe cât Maria Sa, Dabija Vodă, îl mânca cu ochii, de frumos ce era, pe atât boerii mari îl îndrăgiau din pricină, că avea o minte ageră și deșteaptă.

Când Vodă ceru la o beție jupănilor adunați pe nou logofăt în locul bătrânului și bolnăviciosului Șerban, cu toți într'un glas aleseră pe feciorul Ruset.

Nu împlinise anul încă, de când primi sarcina logofetiei, și azi lumea se dădea în vânt după dânsul. Boerii îl iubeau de cuminta și deștept ce era în înghieparea păsurilor; Vodă ținea la el pentru neștrămătata-i credință, norodul pentru dreptatea ce li-o făcea, iar fetele boeresti umblau nebune după dânsul, ca Ielele după Făt-Frumos.

Lumea chiar îl botezase „Făt-logofătul“, iar domnița Mărioara, singura copilă a Măriei Sale îl ținea de un Făt-Frumos din lacrimă, pe care-l iubea în taină, cu tot focul unei dragoste nevinovate.

Toate-i plăceau logofătului, afară de acea vecinică și neîntreruptă beție, ce-o închina Măria Sa boerilor lacomi și cărtitori. Ochii lui de-apururi senini și proaspeți vedeau cele ce se petrec la Curte, dar până în ziua de față nu îndrăzneau să ia vorba, în fața lui Vodă și a boerilor, despre năravurile rele, ce se încuibau tot mai mult la Curte.

Pe cât cinstea logofătul pe Vodă mai ales pentru firea lui simplă și inima bună și miloasă, pe atât începuse a se feri de boerii vicleni, ba și netrebnici, cari începeau a vorbi de rău curtea și a porecii pe Vodă „bețiv“.

Logofătul din adins nu lua parte la ospetele și bețiile dela curte, închinat de Măria Sa, ca să dea de priceput Măriei Sale, că îi vine greu a petrece până în zori, alături de boerii tăvăliți pe sub mese, ca la orașme.

Căci unii, ce-i drept, dormeau până adouă-zi, tolăniți pe canapele, trântiți pe jfături, ori treziți din somn, umblau ca strigoi prin curte, strigând cu chef din baerile inimii un „iha-a-a“ de răsunau Iașii; ori băteau la geam ori la ușa ietacurilor, în

cari dormeau Doamna Dafina ori domnița Maria.

Dar Vodă, năvălit cu patima beției, nu pricepea, unde va ajunge cu bețiile sale. Dimpotrivă, el bea ca să se facă slăvit în cronica Moldovei, că sub nici un Domn al Moldovei nu se băuse atâtea butoaie de vin ca tocmai sub domnia lui Eustrate Dabija¹⁾.

Logofătul Iordache, de-apururi cuminte și treaz, se ținea departe chiar de Doamna Dafina și de jupăniță, mai ales că o pețeau feciorii boerilor.

Iar jupănița Dabija, albă și mlădioasă ca o mlădiță de răchită de baltă, se topea de jale, că logofătul o ferește din cale. Fecioara, pe timpul petrecaniilor, încuia ușa cu zăvorul, și singură, înaintea Născătoarei, rămânea cu ochii umezi de lacrimi, adâncită în rugăciune.

Iar după nevinovatele închinări de seară, aluneca cu gândul la chipul frumos al logofătului, pe care, în vraja visului, îl scălda mereu în sărutările dragostei dintâi.

Iar uneori, sculată din somn de răcnetele și chiuățele boerilor beți, ori de pocnetele dela geam și de sgomotul dela ușă, se simți amăgită de alintările viselor copilărești, și atunci o podideau lacrimile de jale după fericirea ce fu numai o aiurire...

Pe vremea beției dela Curtea dom-

¹⁾ Așa-l înseamnă cronica lui „Neculce“.

rile situației și împrejurările în care au venit dl. Ladislau Lukács o expresie cu mult mai pregnantă, mai categorică a votului universal, decât contele Khuen-Hédervary. Intreagă opinia publică și noi cu toții aveam credința, că aceasta va merge și mai departe în direcția democratică, decât cum ne promisese singur contele Khuen-Hédervary. Și a venit proiectul de lege, care nu resfrânge nici minimul universalității și a venit comisia electorală, care nu numai că na avut în sânul ei nici umbră de opoziție, ci a exclus și pe unii din cei mai respectabili membri ai partidului cari în vârtutea distincției și valorii lor individuale aveau în fața opiniei publice legitima pretențiune de a se rosti și ei asupra unei probleme atât de cardinale.

N'am de gând să fixez valoarea personală ce poate să reprezinte în partid singularității membri, cred însă că un ministru de talia lui Fr. Székey, un fost vicepreședinte al camerei cum e Ludovic Návay, că un atât de distins și de agil membru al partidului guvernamental cum era Alexandru Pál, pe care l'am văzut însumi pe timpul coaliției jertfându-se aici pentru principiile dv. — cred zic, că personalități ca aceste, câtă vreme rămân credincioase punctului lor de vedere principiar și câtă vreme — neputându-și afirma convingerile în partid — îl părăsesc, nu trebuie desconsiderate. N'au putut deci să ia parte în consfăturile comisiei electorale nici acei membri ai partidului cari erau cunoscuți ca aderenti ai dreptului electoral democratic, în vreme ce am văzut o comisie, în care în special deputații transilvănenii erau reprezentați într'un număr covârșitor.

Noi cei ce ne-am făcut aici datoria de control în calitate de deputați opoziționali, — nu știm cu ce rezultate — n'am fost

nici măcar întrebați, noi cari reprezentăm circumscripții naționaliste și cari în virtutea chemării ce avem și în baza situației noastre trebuie să ne interesăm mai intensiv de mizeria și de năcazurile popoului nostru, n'am fost întrebați încă niciodată, dar frații sași, cei ultraimpilați și oropsiți (Ilaritate) au fost în adevăr în mare număr reprezentați în comisie. Nu voi să întind vorba, dar avertizăm cu tot dinadinsul camera, să creadă în chipul ce îl zugrăvesc deputați transilvăneni, să nu creadă că e atât de trist acei chip cum zic ei și cum ni-l înfățișează — „tabloul îngrozitor și întunecat al viitorului ungarimei din Ardeal” — tablou pictat de deputații de dincolo de Dealul Craiului, în special de dl. deputat Desbordes, atât de impresionat, cu efecte atât de plastice, în vorbirea dsale saturată de un patriotism candescent, care a fost o adevărată carmen lugubre.

Cunosc și eu referințele din Ardeal, pentru că sunt ardelean și dacă deputații ardeleni au adresat popoului nostru atacuri, noi respingem aceste atacuri și le reducem la valoarea lor adevărată. Alt lucru n'o să prea am, pentru că sunt deplin pătruns de credința și sunt adânc convins, că orice argumente sunt zadarnice, — eu și așa nu voi putea să schimb nimic în legea asta.

În Ardeal trăiesc și frații noștri sași, cari au căpătat pământurile cele mai fructifere, cele mai măndre. Există și popor săcuiesc și pătură intelectuală maghiară, mică la număr.

Sașii, cari sunt acum de șapte veacuri și jumătate la noi — de acum ați binevoit să citiți istoria lui Mihail Horváth, — când au imigrat au primit pământurile fraților români și acești frați români au fost sclavii lor până la 1848. Vă mai puteți mira dv., că poporul săsesc e mai inteligent, mai bo-

gat, mai întărit, cu deosebire în baza așa zisului zwei Kinder System, — pentru că nu s'au sporit prea mult, — câtă vreme poporul românesc har Domnului, e foarte bogat în privința asta. Repet, vă mai puteți mira, că Sașii sunt avuți, mai culti? Cum puteți pretinde ca un popor, care a purtat jugul robiei timp de cinci veacuri și jumătate, să aibă o cultură la fel.

Dar are poporul nostru o admirabilă însușire, pe care voiesc s'o fixez, și anume, că deși a fost rob, [Desaprobări] două regimente românești au apărut părțile țării dela nordost și dela răsărit și le-au apărut cu atâta glorie încât rar își găsește seamăn în istorie: fiecare filă din istoria regimentelor grănițerești dela Orlat și dela Năsăud e o mărturie strălucită a eroismului lor. Trebuiau să apere aceste meleaguri și n'au avut vreme să se îmbogățească. A evoca imagini de groază despre acest Ardeal și a afirma, că acolo s'ar da pe față tendințe disolvante: e tradare de patrie. Când ne aflăm într'o situație internațională ca cea prezentă, când era aproape posibilitatea ca dorobanțul român să lupte alături de honvedul maghiar, — a afirma, zic, neadevăruri atât de siruntate și a te înființa cu astfel de proiecte de lege, să mi-se ierte e împotriva intereselor patriei.

Dnii Ernest Desbordes, R. Schuller și ceilalți domni n'au dreptul să se ridice împotriva acestui popor, n'are dl. Schuller să ceară până și urcarea censului, și dacă de dragul lui nu se pot alcătui legi speciale pentru Ardeal, vă rog să binevoiti a-i asigura dsale o lecție de majoritate și sfântă e pacea, pentru că proiectul — zice dsă — nu folosește ungarimei. Întreb, sunt, școlile lor atât de controlate ca ale noastre, încât să le atârne deasupra capetelor sabia lui Damocles ca deasupra capetelor noastre?

nească Doamna Dafina cu jupânița Mărioară se abătura la curtea logofătului Iordache.

La arătarea domniței, inima jupânului Ruset crescuse de bucurie și numai de cât pofti pe musafiri, să ia loc pe jilturi și din treacăt li puse întrebarea:

— Nu-i așa, că la Curte e petrecanie mare?

— Mare de tot — răspunse Doamna — de s'au îmbătat boerii.

— Bata-i-ar nordul, că nu mai au astămpăr — reluă jupâneasa Lența, mama logofătului.

— Fără șagă, că-și fac de cap... îngână cu glas subțire jupânița.

— D'apoi ce-s eu unul de vină?

Dacă Măria Sa n'ar trage atâta la măsca, nici d-lor nu s'ar pune pe beție... grăi Iordache.

— Așa-i — zise Doamna — dar tocmai pentru asta am venit noi acum, să Te rugăm pentru Dumnezeu, să faci și să dregi lucrul, căci nici dormi nu mai putem...

— Să ni scapi de bețivi... îngână surzându domnița, cu ochii înfiți în privirile logofătului.

— Hm! asta-i treaba d-voastră — răspunse logofătul — eu nu mă amestec în lucruri de acestea, să nu zădăresc ticna boerilor.

— Inchipue-ți d-ta — zise Doamna către cucoana Lența — dela sf. Neculai până azi s'au băut trei poloboace de vin, —

astă seară au defundat al pătrulea, cel din urmă. Apoi unde s'a mai văzut una ca asta?

Ba auzisem, că 'n astă seară vor scorni obiceiul vinăritului...

— Apoi atunci, dragă Doamne, vei vedea ce beții nu vor trage boerii la curte... zise cucoana Lența.

— Da, să mă ferească Cel de sus, că apuc câmpii... dar eu ca eu, dar păcat de fata asta, că se usucă, văzând cu ochii că nu se mai poate odihni noaptea.

Privirile tinerilor se întâlniră. De data asta luminile ochilor nu se feriau una de alta, ci se priveau lung-lung, cu'n fel de duioșie plină de taine.

Doamna Dafina se sculă de pe jilt și făcu un semn cu ochiul cucoanei Lenței, să se abată în cea laltă odaie, pentru o vorbă la ureche, în patru ochi.

Tinerii rămăseră singuri, tăcuți. Dela o vreme, logofătul întrebă domnița:

— Când faci nunta domnița?

— Nunta?... îl întrebă ea trăsniță de mirare și schimbând fața, răspunse cu duioșie: „la urma urmei cu cine?”

— D'apoi te pețesc feciorii de boeri!?

Domnița dădu din cap cu mâhnire și zise încet de tot:

— După bețivi nu mă duc...

— Dar după cine te duci?

— După cine mă duc? Ia după unul ca tine.

— Glumești?

— Ba nu — vorbesc adevărat.

— Eu credeam că...

— Rău credeai.

— Dă-mi mâna.

— Uite-o! Ți-o dau din toată inima.

Tocmai atunci intrau pe ușă doamnele mari, cari îi găsiră cu mâinile împreunate. Doamna întrebă:

— Dar ce-i asta, nene logofete?

— Nu-i nimica! — grăi Iordache, strângând și mai mult mâna jupâniței.

— Nu cumva aveți de gând să vă luați? — îi întrebă Doamna.

— Ferească Domnul sfânt — răspunse seurt logofătul, dând drumul mâinei domniței.

Afară se auzeau zurgălăii în tactul tropotelor de cai. Ereau boerii cari în chiuâte de bucurie se întorceau dela Curtea domnească.

Spre miezul nopții vântul ticnidar era un ger, de crăpau ouăle corbului.

(Va urma).

Cugetări.

Dacă vrei să vorbești cu lupul, să stea cânele alături.

Banul împrumutat se duce răsând și vine plângând.

Ei pot să trăiască foarte fericiți, dar ian dați-ne și nouă sute de mii și milioane în scopurile instrucțiunii, cum le dați lor și vă asigurăm că nu vom mai fi înapoiați nici noi.

On. cameră! Să nu judecați împrejurările prin ochelari falși și să nu credeți că în țara asta ar fi atât de nenorocit ungurul după cum vă îmbată cu povești deputații transilvăneni. Eu sunt ardelean și deși m'am mutat de acolo în Ungaria cam de vre-o 23 de ani, contactul l-am menținut mereu. Cea mai mare parte a oamenilor din Ardeal are ideea fixă, că sunt porodiți de principii cu toții și în consecință formulează exigențe, pe cari bietul Ardeal nu le poate suporta. La fiecare distanță de poștă se înalță câte un castel, care avea odinioară un domn de castel, iar pământul, democrația și progresul nu e în stare să le răsplătească risipa lor din anii lor cei buni. Evoluția sănătoasă nu tolerează existențele ce nu se pot menține la suprafață prin propria lor forță.

Așa sunt stările în Ardeal și așa trebuie judecate, atunci n'am mai asculta veșnicile povești de primăvară despre pretenziunile mizuinții de separațiune din Ardeal. Ori de câte ori s'a făcut încercare de-a concretiza aceste povești prin desvălirea câte unei conspirații, sfârșitul a fost întotdeauna un deplin nesucces. Așa s'a sfârșit și farsa lui Kristóffy, când cu împănarea împrejurimilor Bradului cu soldăți și tot cu fiasco s'a terminat și manevra lui Bánffy, care voia se descopere cu ori ce preț conjurațiunea.

On. cameră! Am socotit că e necesar să spun lucrurile astea, ca să apar, față cu atacurile ce i-s'au adresat în mult preocupata comisie electorală, pe poporul care dă patriei pe cei mai excelenți ostași.

Dv. spuneți că proiectul nu este îndreptat împotriva națiunilor nemaghiare.

Voi aminti un singur caz pregnant și nici n'am să mai vorbesc despre altceva. Poftiți și consultați, atât referitor la dreptul electoral activ cât și la cel pasiv, alineatul al doilea al §-lui 172 din legea V.: 1878; cine comite vina aceia anumită (Agitația împotriva vre-unei naționalități etc. cu interpretarea ei laxă. N. Red.) este lipsit atât de dreptul electoral activ cât și de cel pasiv.

Nimeni nu poate trage la îndoială că suntem un stat poliglot. Tendința e să nu fim, dar deocamdată totuși suntem. E tot atât de cert, că suntem oameni și că suntem supuși legilor evoluției. Întreb, ne putem oare închipui, pentru cazul când noi Românii, Ungurii și Sașii ne-am împăca și am fi frați dulci unii altora, să nu mai fie la ordinea zilei crima de care se vorbește în paragraful din chestiune? Agitația împotriva unei naționalități are doar o gradăție atât de vastă, încât nici nu i-se poate da o expresie adecvată în dispozițiunile legale. De multe ori nici cea mai furioasă, cea mai sălbatică ieșire nu este calificată de agitație împotriva naționalității, iar de alteori, dacă jurații cred de cuviință, este declarat agitator până și copilul care duce articolul agitatoric la tipografie. Eu cunosc un caz similar, — jurații din Cluj l'au declarat vinovat pe învățăcelul de tipografie.

Când dv. instituiți impedimentul față de ceice au fost osândiți pentru câștiguri frauduloase la închisoare ori pușcărie de peste trei ani, când dv. voiți să înfierăți urăta crimă a votrii, tot atunci adoptați în pro-

iect și paragraful, cu ajutorul căruia dv. puteți lipsi de dreptul electoral pasiv și activ pe fiecare bărbat inteligent român. [Intreruperi: Dacă agitați!]

Vă rog să cumpăniți acest paragraf, pentru că dacă v'ați pune mâna pe inimă, nu mi-ați putea da alt răspuns la întrebare decât că încă niciodată n'a fost osândit vre-un ungur pentru agitație împotriva românilor. [Contraziceri]. Pe noi Români, însă, ne-au osândit cu atât mai des, cel puțin la 200 de ani temniță, la câteva sute de mii pedeapsă în bani și la confiscarea atâtor ziare ale noastre. Aceasta e chestiunea cea mai dificilă, pentru că are o gradăție atât de inepuizabilă. Dacă v'ar spune cineva: Iubiți-vă limba maternă și fusușiți-vă în ea cunoștințele elementare: și asta ar putea să fie calificată de agitație. [Desaprobări]. Ceeace afirm pot să și dovedesc. Dna Vlad a fost condamnată pentru că a îndemnat pe copii să învețe limba românească.

L. Okolicsányi: Nu, ci pentru că le-a zis să nu învețe ungurește!

Dr. Șt. C. Pop: Nu-i adevărat! A zis că sunt datori să învețe în limba românească. Aceasta a fost și acuzația. [Sgomot].

Am constatat on. cameră, că mesajul regal vi-a impus datoria să prezentați un proiect de reformă electorală întemeiat pe sufragiul universal. Am constatat, apoi, că ministrii au făcut promisiuni în acest sens. Am constatat în sfârșit că sunt foarte puțini între dv. de cei cari să nu fi făcut promisiuni la fel: și în ciuda tuturor promisiunilor văd proiectul acesta, pe care dv. îl primiți cu multă plăcere și cu aplauze. Lucrul ăsta, on. cameră, a decepționat adânc și pe cei ce credeau în dv. Și, după ce sunt convinși că viața acestei legi e limitată de viața regimului dlui primministru Ladislau Lukács...

Mamelucul Z. Farkas: Atunci va avea o viață lungă!

Dr. Șt. C. Pop... și după ce mai sunt convinși și că acțiunea pentru reforma electorală nu numai că nu a lăncezit, ci va izbucni încă și cu mai multă intensitate, (Contele B. Serényi, ministrul de agricultură intră în sală. Vii aclamații) și după ce dezvoltarea democratică a Ungariei nu este asigurată fără legiferarea sufragiului universal, eu nu primesc proiectul de lege, ci declar și în numele partidului meu, — președintele fiind bolnav — că noi nu mai dorim să mai luăm parte în discuție, ci vom continua acțiunea noastră. (Mai multe voci: Muncă de sobolan!) activitatea noastră, ca să realizăm adevărata lege electorală și sper că pentru această țintă se vor afla în Ungaria bărbați adevărați cari să se angajeze și cari să aibă și curajul de a și împlini ceea ce promit. (Aprobări.)

Președintele: Dau o pauză de cinci minute!

Reviste.

De pe câmpul de luptă. Capitulara laninei. La Ceataldșa e liniște. Bulgarii se par a se retrage cu nctul și a fi preocupați de bombardarea Adrianopolului.

La Scutari se fac mari pregătiri din partea Muntenegrinilor. Luptele și aici încetează, până când le vor sosi în ajutor trupe mari din armata sârbească. Se vestește, că 40,000 de soldați sârbi sunt pe cale către tabăra dela Scutari.

Din Atena s'a telegrafiat în 6 Martie n., că Ianina, fortăreața cea mai puternică din Epir, a capitulat și că 33.000 de Turci au căzut în prisoare. Știrea aceasta s'a confirmat. Capitulara laninei e încă o enigmă pentru Europa. Nu de mult au fost bătuți aci grecii de către turci, încât desastrul lor a fost unul dintre cele mai desăvârșite în actualul războiu. Că Ianina totuși s'a predat și încă fără a fi fost constrânsă prin vre-o învingere a grecilor, se datorește unor împrejurări, cari azi nu sunt încă pe deplin lămurite. Se poate totuși presupune, că întreaga capitulare e un joc iscusit al diplomației turcești, care astfel a voit să vâre și mai mult mărul de ceartă între coaliții. Turcii au văzut așadar, că Ianina pentru imperiul otoman e și așa pierdută. Pentru ei e indiferent, că unde vor aparține, e însă de mare însemnătate, dacă prin aceasta se măresc și mai mult rivalitățile dintre statele balcanice. Mai e și împrejurarea, că Ianina și Scutari au fost contemplate de Austria, ca două cetăți de cea mai mare însemnătate pentru viitoarea — Albania.

Cu căderea acestei din urmă iar sunt problematice combinațiile de până aci a reuniunii ambasadurilor dela Londra. Agravarea situației internaționale poate fi mai folositoare Turciei. Și Turcii sunt iscușiți diplomați.

Declarațiile ministrului de externe italian, San-Giuliano, cu privire la situația generală. Marchisul San-Giuliano în legătură cu pertractarea bugetului de externe a declarat în senatul italian următoarele: Marile puteri lucră într'acolo, ca pacea în Balcan să se lege cât mai iute, ca astfel să se asigure liniștea generală. Reuniunii ambasadurilor din Londra i-a succes a îndruma toate chestiunile pendente pe o cale mai pacinică. Echilibrul pe marea Adriatică îl asigură buna înțelegere, ce se află între Italia și Austro-Ungaria. Albania va trebui să capete astfel de garanții teritoriale, încât dezvoltarea să-i fie asigurată.

Apel

cătră toată suflarea
românească.

În comitatul Sălagiuului este o comună micuță, situată la poala Meseșului, ca și care nu există nici una poate în acest comitat, în privința delăsării, — comuna *Moigrad*. În aceasta comună mă aflu ca preot de 4 ani. Înainte de a mă așeza în aceasta comună, în decurs de 52 ani nu a fost preot de loc și astfel poporul e așa de delasat, încât îți vine să plângi, văzând pe cei mai adevărați descendenți ai vechilor Romani din cetatea *Parolissum*, în ce stare deplorabilă au ajuns nu numai sufletește, ci și materialicește. (*Parolissum*, care a fost situată dela comună cam la 200 metri, a fost un focular puternic de cultură și comerț, ce vedesc statuete, obiectele, inelele, vasele, banii din Africa transportați aici, etc.) Descendenții adevărați ai romanilor de odinioară cari au șezut aici, sunt azi *Moigrădanii*, și nu cred să existe comună, unde să fie (azi numai la cei bătrâni) așa curat și lătinesc graiul, nici trăsuri și fizionomii ca aici. Acești oameni sunt azi cei mai năcăjiți și mai de compătimit. Din 1600—1800 jughere de pământ numai 800 sunt ale noastre. Când e anul mai bun, aici există foamete.

Oamenii sunt foarte săraci. Copii la școală sunt fără cărți, fără instrumente trebuincioasă. Biserica numai din grația autorităților nu e închisă, așa e de slabă și nu încap în ea mai mulți decât 50—60 oameni. Cu un cuvânt nu avem nimic, de unde strânge încă nu este. Noi de noi nu putem face absolut nici un pas pentru înaintare.

Deci cu glasul unui om, care prevede soarta tristă a bieților români din această comună strig: „Românilor, suflete nobile, ajutați-ne, nu ne lăsați să perim! Dați obolul vostru pentru ca să putem ridica un lăcaș lui Dumnezeu, unde să poată auzi și învăța poporul acesta cuvântul lui Dumnezeu și celea bune pentru deșteptarea și luminarea sa. Dați câte un filer pentru școala noastră și pentru celea trebuincioasă la copii, ca să putem trezi la viață generația cea nouă și să poată aduce folos neamului acestuia!“.

Cu inima întristată am scris apelul acesta în speranța unui remediu pentru durerile comunei! Nu am voit să cerșesc așa zicând, până ce nu am cercat să mișc toate pietrele în alte direcții, dar — cu durere — fără rezultat!..

Rog deci binevoitorul sprijin al inimilor călduroase frățești! Bunul Dumnezeu să înmoie inimile credincioșilor și a celor competenți spre a ne ajuta! Banii ce vor încurge se vor cuita pe cale ziaristică. Ofertele rog să se trimită la adresa:

Alexandru Achim,
preot greco-catolic în

Moigrad.

p. Nyírsíd (com. Szilágy.)

Noutăți.

Din Arhidieceză. Joi în 6 martie 1913 au fost ordinați de ipodiaconi și diaconi iară în 9 Martie n. hirotoniți de preoți: Ioan *Moldovan* v-notar konzistorial, Ion *Pop* subprefect la internatul de băieți dispus de adm. parohial în Țagul mare, Traian *Achim* din Măgina dispus adm. par. în Măgina, Octavian *Bugner* din Tritul de jos disp. de adm. parohial în Tritul de jos, Traian *Lazar* din Gâmbaș disp. de adm. parohial în Căptălanul de Mureș și Vasile *Câmpian* din Palatca disp. de adm. parohial în Vaida-Cămarăș.

Masa studenților din Blaj a primit 100 cor. ca rescumpărarea de cunună dela surorile și nepoții dovedatei *Susana Sabo* din Șeulia de câmpie. Dăruitorilor le exprimă mulțămîntă Direcțiunea gimnazială.

Aniversarea dlui D. A. Sturdza. Șeful partidului național-liberal a trimis următoarea telegramă tuturor organizațiilor liberale din țară:

Domnul D. Sturdza, împlinind 80 ani, amicii noștri politici vor afla prilejul prielnic pentru a-i exprima recunoștința ce se cuvine acelui, care ne-a condus cu atâta patriotism și atâta înțelepciune și care, după o jumătate de veac de muncă, fără preget, închinată României, este astăzi reprezentantul glorios al generațiunii care a clădit Statul nostru. *Ion Brătianu.*

În legătură cu aniversarea de 80 ani a dlui D. Sturdza s'au luat următoarele dispozițiuni:

Întregul comitet executiv central al partidului liberal se va întruni la dl Brătianu de unde va pleca în corpore la dl D. Sturdza acasă.

Dl I. Brătianu va oferi dlui Sturdza, din partea partidului liberal, un bronz reprezentând munca, simbol al însușirii caracteristice a fostului șef al liberarilor.

Cu aceasta dl Brătianu va rosti și o cuvântare spre a aduce aminte elogiilor dlui Sturdza pentru activitatea desfășurată în folosul țării.

În aceeași zi toate comitetele liberale din provincie vor trimite telegrame omagiale dlui Sturdza.

Dl D. Sturdza fiind și secretar general al Academiei, toți membrii acestei înalte instituții de cultură, se vor aduna la Academie și de acolo se vor duce la domiciliul ilustrului sărbătorit pentru ai prezenta omagiile lor, ca un semn de admirație, față de munca ce a depus în servirea intereselor țării în calitatea sa de bărbat politic și reprezentant de frunte al culturii românești. „Seara“.

Catehismul în școlile spaniole. Curentul liberal din Spania e pe cale de a imita în toate Franța. Astfel se comunică mai nou, că ministrul prezident contele *Romanones* va publica un decret regal, prin care scoate catehismul dintre studiile obligatoare a școlilor de stat. Societatea catolică pe urma acestora s-a prezentat prin o mare deputațiune la prim-ministru și a protestat împotriva acestui atentat, care așa se vede că e numai începutul unor persecuții îndreptate împotriva bisericii catolice.

Ce fel de oameni stăpânesc Ungaria. În noaptea din 6. Martie într'un hotel din Viena tinerii conți *Andrássy* și *Tisza* au jucat o parte de baccarat. Până dimineața la 3 ore *Tisza* pierduse 2,700,000 c. Pe la 6 ore și-a fost reparat pierderea. Dimineața la 9 ore s'au sculat dela joc. *Andrássy* a pierdut 500,000 c. Indată le-a și plătit.

Pentru numele de localitate maghiară. Ministrul austriac de comerț a dat un ordin cătră toate autoritățile aparținătoare raionului său, că în afacerile lor cu Ungaria se întrebuițeze numai numirile oficioase ungurești ale localităților. Mai ales comercianții sunt recercați ca pentru încunjurarea multelor neplăceri și întâzieri să nu mai scrie *Kronstadt*, *Hermanstad* ci *Brassó*, *Nagyszeben* și a. m.

Convocator. Domnii acționari ai Institutului de credit și de economii „*Albina*“, sunt invitați prin aceasta în virtutea §-ului 20 a 40-a adunare generală ordinară, care se va ține în Sibiu, Sâmbătă în 22 Martie 1913 st. n., la orele 10 a. m., în sala festivă a Muzeului „*Asociațiunii*“.

Căsătoria civilă ungurească invalabilă în Sârbia. Guvernul sârbesc a încunosciintat pe cel maghiar, că în timpul din urmă s'au contras o mulțime de căsătorii între supuși sârbești și maghiari, dar numai la forurile maghiare. Guvernul a spus că aceste căsătorii nu le poate considera de legale, dacă nu se vor încheia și în biserica sârbească după prescrierile canoanelor.

Facla osândită. E cunoscut, câtă libertate are presa în țara românească. Procesele de presă sunt acolo necunoscut, deși au apărut pe vremuri articoli cari n'au cruțat nici constituția țării nici persoana sacrosanctă a regelui. În timpul din urmă înseși și-au făcut apariția în presa de dincolo unele curente anarhice cari au declarat războiu pe toată linia moralului public. Între acestea produse ale presei se poate înșira ca cea mai destrăbălată revistă „*Facla*“ a cărei publicatii pornografice sunt revoltătoare. Opinia publică revoltată de atâta cinism a solicitat parchetul care a dato în judecată. Autorul unor ilustrații triviale a fost osândit la 7 luni temniță ordinară.

Explozia de dinamită dela Baltimore. Pe vaporul *Alum-Chine* ce transporta materialul de dinamită pentru lucrările dela canalul *Panama*, s'a întâmplat o teribilă explozie.

Explozia a fost provocată de căderea unei lăzi încărcate cu dinamită și a fost atât de puternică încât atât vaporul cât și bărcile au fost distruse. După știrile mai nouă numărul morților ar fi 40 iară vreo 60 au fost răniți, iar paguba se ridică la 500,000 dolari.

Cinema „Edison“. Reprezentațiile, ce se perândează la Cinema „*Edison*“ în sala cea mare dela otelul „*Univers*“, sunt de o atracție extra-ordinară. Dl *Alex. Marele*, proprietarul cinematografului a procurat filmele celea mai nouă, ca să satisfacă întru toate așteptărilor.

Reprezentările se țin *Joi*, *Sâmbăta*, *Dumineca* și în sărbători la orele 5 și 8 seara.

Partea Literară.

Despre viața curată. Indreptar pentru tinerii culți.

de
ANTONIU SZUSZAI.

Trad. de
EMIL TATAR.
(Continuare).

Cine e așadar aceasta preasfântă Maria? Este doară Dumnezeu? Nici decum! Dumnezeu este ființa nemărginită, asemenea Lui pe altul nu găsim. Intre Dumnezeu și om se întinde o distanță așa de nemărginită, încât cu gândul nu o putem trece. Nu omul debil și muritor, dar nici Dumnezeu cu atotputința sa nu e poate nimici această prăpastie; oricât de sus ar înălța grațiile divine pe om, el totuș om rămâne și distanța rămâne asemenea oceanului infinit. Ordinea reală e aceasta: Dumnezeu — distanță nepătrunsă — și om. Iar în fruntea neamului înaintea Vergurei Maria floarea preafrumoasă a neamului omenesc¹⁾.

Ce este dar Preacurata Vergură Maria? E om, creatură, însă creatura cea mai perfectă, din câte a zidit Dumnezeu. Vergura Maria e podoaba și coroana omenimei. Mărima ei o exprimă două cuvinte: maica lui Dumnezeu. Însă cu demnitatea de maică alui Dumnezeu se unește încă ceva, ce singur Dumnezeu poate uni în om: verguria ei.

Mamă și vergură, iată atotputința, minunea lui Dumnezeu. Biserica noastră nu are destule cuvinte, ca să exprime vrednicia Preacuratei, iatăce zice troparul Născătoarei de Dumnezeu dela oara I: „Ce te vom numi, e ceace ești cu dar dăruită? Ceriu? că ai răsărit soarele dreptății; Rain?, că ai odrăslit

¹⁾ Dar nu cumva să te lași amăgit de părerea, că catolicii numai după atacurile reformatorilor, ar fi încetat cu „divinizarea“ Vergurei Maria, las să urmeze cuvintele celui mai vestit orator și missionar al secl. XII-lea, care până în ziua de azi nu are păreche între oratorii Germani, acesta zice: „Dacă Preacurata Vergură Maria, mama noastră, s'ar ivi deodată pe râțul acesta frumos și eu aș fi vrednic să văd pe sfânta Fecioară, — și voi știți, că din toată inima doresc să o văd — și aș fi chiar în drum spre vederea Vergurei, — dar în vremea aceasta m'aș întâlni cu un preot. care duce a Euharistie unui muriband, atunci mai întâiu aș pleca genunchii înaintea s. Euharistiei și numai după aceea m'aș închina înaintea Vergurei și a tuturor sfinților din ceriu. Oricât de febrinte doresc să o văd și deși n'am văzut-o niciodată, totuș aș da mai multă onoare Domnului Hristos, cu toatecă îl văd zilnic pe pământ — în s. Cuminăcătura.

Pe cât e mai mică raza soarelui, ce trece prin vârful acului, decât marea nescăpată de lumină, ce se varsă din soare pe pământ, cu atât e mai mică sântenia tuturor sfinților din ceriu și a Preacuratei Vergure Maria, — față de sântenia, lui Dumnezeu. Astfel a vorbit, în „intunecatului“ seclu al XIII-lea marele orator Berchtold de Regensburg înaintea alor zeii și sute de mii de oameni — afară în liber, dupăce nu se afla biserică așa mare nicăiri, încât se cuprindă pe toți ascultătorii.

floarea nesticăciunei; Vergură, că ai rămas nesticată; maică curată? că ai avut în sântele tale brațe Fiu, pe Dumnezeu tuturor. (Arh. p. 106).

În alt tropariu Preacurata se numește: Fecioară preacurată, onorat sceptru alui Hristos, munte umbrat, lumina a toată lumea... din cari se vede cinstea de care s'a bucurat Preacurata totdeauna în biserica noastră. Persoana a doua din s. Treime a voit să fie om, a trebuit deci ca să-și aleagă mamă. Dacă Dumnezeu nu și-ar fi luat de mamă o femeie din omenime, ci de ex. ar fi creat-o deosebit, mama aceasta ar fi fost ce e drept om adevărat, dar nefiind membru al omenimei, nefiind fiica Evei, nici Hristos, Fiul lui Dumnezeu, prin nașterea sa dela o astfel de mamă nu ar fi fost membru al omenimei păcătoase. Dacă Fiul lui Dumnezeu și-ar fi creat natura omenească fără mamă, asemenea nu ar fi fost membru al omenimei. Din motivul acesta a fost de lipsă întruparea lui Dumnezeu din sânziurile Preacuratei vergure Maria.

Când a sosit plinirea timpului, ca să se întâmple minunea răscumpărării neamului omenesc, a privit Domnul din înălțimile infinite ale Ceriului, pe pământ și a căutat mamă. Fiului său prea iubit, între fiicele neamului omenesc; ochii lui s'au oprit asupra unei Vergure din Nazaret, numele căreia era Maria. Mă întrebi, pentru ce a ales Dumnezeu, chiar pe Vergura din Nazaret? Pentru aceea poate, ca să se plinească profeția, că mântuirea neamului omenesc va veni din casa lui David? De sigur, și pentru aceasta dar, și pentru alte motive! Preacurata e floarea cea mai frumoasă și mai curată a omenimei; e modestă ca o viorică, e curată ca floarea crinului.

Tu, iubite cetitorule nu ți-ai ales însuși pe mamă-ta; ci ai de mamă pe aceea aceea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Sunt sigur, că dacă ți-ar fi stat în voie a-ți alege după plac, mamă, ai fi ales o mamă foarte frumoasă, foarte bogată și din familie înaltă. Fiul lui Dumnezeu a avut puterea aceasta, ce e mai natural dar decât aceea, că și-a ales o mamă foarte bună și frumoasă; ba a scutit pe această maică și de păcatul strămoșesc. Trimisul lui Dumnezeu Arhangelul Gavriil a dat de știre Preacuratei și omenimii întregi bunătatea lui Dumnezeu, că ea „e plină de dar“.

Pe unii oameni cu viață distinsă, papa îi declară de sfinți. Pe Preacurata Vergură însuș Dumnezeu a proclamat-o de sfântă prin cuvintele: gratia plena, adică: plină de dar, va se zică Vergura Maria a primit atâtă dar dela Dumnezeu, cât a putut primi natura omenească, și cât dar n-a primit nici un finger. Aceasta e partea divină în gloria și mărima Fecioarei Maria.

Dară putem vedea în Preacurata și perfecțiune omenească.

Gare a fost răspunsul Mariei, când solul divin îi dă de știre hotărîrea dumnezească de a fi maica lui Dumnezeu? Ea nu înțelege și nu se învoiește la primirea acestei alegeri cu jertfirea Verguriei sale; numai când o clarifică Arhangelul, că Spiritul sfânt o va umbri și în mod miraculos va deveni maica lui Dumnezeu păstrându-și fecioria, atunci își dă consimțământul zicând: „Iată eu servitoarea lui Dumnezeu, fie mie după cuvântul tău“. Câtă mărime sufletească tradează cuvintele aceste!

Dorința supremă a fetelor poporului Israelitean era căsătoria cinstită. Înmulțirea filor lui Israel, sperând, că din familia lor poate, se va naște Messia cel promis, era unul din visurile femeilor jidovești. Și Preacurata Vergură Maria a fost fiica poporului jidovesc, dar în ea strălucește un spirit nou. „Iată servitoarea lui Dumnezeu“ sunt cuvintele, cari arată înălțimea, mărima, Preacuratei. Condusă de idealul sublim de a servi pururea lui Dumnezeu, a-i implini voința lui, a-l iubi singur pe El, ea a abzis și de viața casnică, de altcum iertată.

Din răsărit, din Ierusalim se propagă în lume o nouă lumină, un nou spirit: spiritul crucii. Dar la poala crucii aflăm pe mama Răscumpărătorului nostru, și din fața ei străluce pe suprafața pământului o nouă rază de lumină: spiritul vieții curate.

Dar să nu creadă cineva, că Preacurata cea neispită de nuntă, ar servi de model numai acelor, cari au jurat castitatea perpetuă, nu, căci ea este un exemplu viu al tuturor acelor, cari vreau să imiteze pe Hristos, al tuturor creștinilor: al tinerilor și fetelor, al căsătoritorilor și văduvilor deopotrivă. Așadar păzirea castității în statul sau condiția în care ne aflăm, pentru voia lui Dumnezeu, e învățătura pe care o poate trage omenimea din exemplul Preacuratei.

Tinerimea, care înțelege mărima și valoarea moralității, trebuie să se înroleze sub steagul Preacuratei, chiar și dacă n'are gânduri de călugărit. Idealul, ambiția trebuie să-i fie: a păși la statul căsătoriei cu trup și suflet curat.

De când Dumnezeu a pus înaintea oamenilor pe Preacurata de model și ideal al tuturor creștinilor, o mulțime nenumărată de bărbați și de femei au plecat pe urmele ei, trăind o viață retrasă, curată și într'adevăr îngerească. Dar chemarea celor mulți nu e aceasta. Cei mai mulți sunt zidiți pentru o căsătorie cinstită și această încă e luminată prin exemplul Vergurei Maria. Căsătoria numai atunci e cinstită, dacă e pătrunsă de spiritul castității; tinerețta petrecută în sfințenie e semnul cel mai învederat și infalibil al păstrării credinței conjugale.

Castitatea până la căsătorie, castitatea după intreruperea sau încetarea căsătoriei e nimbul de lumină, care încunjură căsătoria.

Trebuie să amintesc despre un început foarte bun ce s'a făcut în sânul tinerimii studioase din Blaj, prin întemeierea unei societăți Mariane, cu scopul de a trăi creștinește și a lăți cultul Preacuratei în popor. Pe standardul acestor fel de societăți Mariane, trebuie să fie scris cu litere de foc cuvântul acesta: castitate. Și într'adevăr cum s'ar putea numi cineva de membru, de urmașul sau fiul ei, dacă îi lipsește, tocmai însușirea aceea, care-i formează titlul de glorie, și pria care s'a înălțat la demnitatea de mama Dumnezeului nostru? Folosul și importanța acestor societăți este atât de mare, încât nu știm ce să admirăm mai mult prostia celorce batjocoresc, ori eventual perzeacă astfel de societăți, ori răutatea lor. E știut, că o parte cât de mică din materia de fermentare este de ajuns ca vinul să-l oțetească; baccilul cel mai mic al unei boale este chiar de ajuns, ca să distrame un organism viu. Păcatul sensualității este materia de dospire sau fermentare, este baccilul nimicitor de viață. Păcatul acesta înveninează viața singuraticilor, a familiilor

și națiunilor. De bacilul acesta primejdios, să ferește tinărul în societatea Mariană și astfel pune bază la fericirea sa proprie, a familiei sale și a poporului din care face parte.

E adevărat, că viața curată e obligatorie pentru oricine, și dacă nu e membrul congregației Mariene, așa că trebuie să trăiască o viață curată totdeauna; dar în societatea aceasta mai ușor și mai sigur îți ajungi scopul. Va putea și un artist diletant de sate în singurătatea lui, să creieze lucruri frumoase; dar de sigur mai ușor se va înalta spre gloriile artei, unul care a studiat academia artelor. Societățile Mariene nu sunt altceva, decât nește academii artistice pentru a trăi o viață în curățenie morală. Aici se întâlnesc sufletele cele mai curate, cele mai idealiste; exemplul cel mai bun, care îl ai înaintea ochilor, atmosfera curată în care te învârti, folosirea, deprinderea mai deasă a mijloacelor de perfecțiune sunt totăta ajutoare, prin cari mai ușor îți vei ajunge scopul sublim. Dar ori vei fi membru al acestei societăți, ori nu vei fi, primește-mi sfatul: leagă prietinie sufletească cu Mama lui Dumnezeu — și fii convins, că toate lucrurile tale vor merge bine. Principele Camillo Boughtse ducea o viață foarte sfântă. Într-un zi, cum a ajuns la viața aceasta a răspuns: „Adeseori am privit tablourile Preacuratei Vergure, pictate de măiestrul Rafael. Astfel mi-am format în minte chipul Preacuratei, care mi-se pare mai frumos, mai nobil, decât chipurile tuturor picturilor.

(Va urma.)

Hârtii vechi.

Comunicate de preotul Ștefan Buzila.

(Continuare).

Aceasta Familie și Dinastie, căreia țara noastră cu toate popoarele ei și mai ales Românii nice au putut cândva, nici îi pot acumă destul răsplăți și nor putea numai atunci în oarecât mulțumi, când estenelele sângele și averile dela această sfințită Dinastie pentru popoarele acestei țări date și vărsate cu fiască supunere și ascultare până la sângele cel mai de pe urmă le vor cuhoaste cu mulțămire și cu ferbinți rugăciuni către Dzeu le vor ajura, că înduratul Dzeu în veci să ție și se apere aceasta Dinastie pe înălțatul tron a împărăției.

Aceasta preainălțată împărăție pe bieții Români, ce erau asupriți de neștiință și alte neștimate nevoi, vrând ai ușura:

1. Iau ajutat să primească sf. Unire, după care înălțatul împărat Leopold I. prin grațioasă diplomă din 16 Februarie 1699 a întărit tot poporul nostru în sf. Unire cu biserica Romii și au dat bisericilor noastre, precum și persoanelor celor bisericesti asemenea privilegiuri și drepturi cu romano-catolicii și celelalte legi primite din țara noastră.

2. Aceasta preascumpă diplomă o au întărit și alți împărați și mai ales înălțata împărăteasă Maria Terezia în 9 Septembrie 1745 Nr. 6.

3. Și fiindcă prin aceea grație sau fost scăpat Românii uniți de asupriți, însă nu de sărăcie, care îi împedea dela învățături, drept aceea, ca săi ajute și într'alt modru

înălț. împărat Carol 6-lea prin preaindurata sa diplomă din August 1738 au dăruit dominiul Blajului jumătate episcopului și jumătate călugărilor, ca să poată trăi cu cuviință spre plinirea datorilor sale; la care leau mai adaus, ca „să învețe tineretul“ (care va să se preotească) „năravuri bune și literatura precum și limbile în țară de lipsă, prin care să poată însoți și împărtăși cu ceilalți și să prefacă întocmite persoane spre crederea sfinței Uniri cu biserica română“.

4. Aceasta o au întărit I. Imp. Iosif prin preainălțatul decret din 12 Decembrie 1781, unde preagrățios au rânduit că „monahii (adecă călugării) să se ție acasă și să se silească a învăța tineretul în credință și celelalte științe, ca să iasă parohi harnici.“

5. Și ca parohii cei în modu mai sus poruncit învățați să aibă de undeva din ce trăi, în Imp. Maria Terezia prin preainduratul său răsript din 9 Septembrie 1743 sub Nr. 1 și 2 au rânduit pentru parohi plata patrafirului, porția canonică la câmp și loc de biserică și grădina de casă parohială în tot satul lăsând poporenilor datoria să le facă. La nr. 3 au scutit pe preoții uniți de toate vămile, porțiile și slujbele obștii asemenea cu preoții romano-catolicilor. Și cu părințească dorință au rânduit, să nu să înmulțască fără de lipsă spre scăderea servirei și țării cei de obște și împărătești.

6. Pe lângă acestea vecinice grații și îndurări pentru poporul românesc vărsate singuratic, dar și grație au făcut în împărăteasă cu locuitorii din districtul acesta. Că tocmai atunci, când pentru prostia și neștiința strămoșilor era să cadă locuitorii din libertatea cea veche în jalnică supunere*) sau rădicat în cel mai cinstit și prețuit stat al militarii.

7. Și în anul 1764 leau ridicat școala nemțască pentru tineretu, ce va să poarte cinstitele arme împărătești cu vrednicie și să ajungă și la tistie, la care până acuma din grația înaltei împărății mai mulți au ajuns. Apoi au rădicat o școală lătimească pentru ceice vor să poarte cu vrednicie sf. preoție. Și pentru că aceia să se crească în mai mare evlavie, fu rânduit un călugăr și protopop săi învețe lătimește, care lucru până pe vremea fostului vicarș Para sau ținut și apoi sau rădicat și sau îndreptat școlarii și la școlile de țară spre câștigarea științelor preoțești.**)

Însă parte pentru esirea părinților la iscatele bătăi cu Turcii și cu Frâncii, parte din neștiință, parte din nevoită văzând că pot ajunge la preoție și pe altă cale, prea

*) Aici se aludează la aceea, că înainte de înființarea graniței la noi Sașii din Bistrița mișcau toate pietrele de a supune Valea Someșului orașului Bistrița și pe locuitorii ai face iobagi. Aceasta nizuință a lor însă sa zdrobit prin introducerea graniței.

**) Școala ridicată la 1764 să crede a fi fost școala trivială din Năsăud, care în 1784 se muta în institutul militar de creștere, iar școala lătimească, ce se zice, că s'a ridicat mai târziu, e școala normală înființată ambele în ordinul Mariei Terezia și a nume cea dintâi la ordinul din 1764 și a doua la ordinul din 1770. Vezi și Transilvania 1902 p. 66.

îndurata voită împărătească nu sau plinit, după care lucru au urmat preoți, cari în loc să direagă strica și în loc să învețe scândălea poporu militar! Că cum am zis mai sus, banii, averea, dania mișca; apoi făgădașul făcut către poporeni, că nu le cere ună altă, împingea la preoție de multe ori oameni neîntocmiți spre acel stat și stricători; ba singur legilor și Domnilor oficieri împotriviți, care ai îndrepta era de tot cu neputință.

8. Drept aceea Excelenția Sa răposatul Domn episcop Bob văzând aceasta rea urmare, a așternut la înalta împărăție, că în acest Regiment pentru aceea nu să pot câștiga preoți și învățatori, pentru că nu-i porție canonică și căsi parohiale prin sate. Înălțata împărăție cu mare grație au rânduit, ca să se taie porția canonică și grădini parohiale din moșiile vacante, adecă împărătești și satu să facă casă, despre care stă de obște legea țării pentru toate legile primite. După care lege însuși cinstitul Regiment în 23 Noembrie 1807 Nr. 1420 poruncește să se ție satele. Iară dela episcopi și dela vicarși să poștește să puie preoți învățați în popoară. În toată țara, la toate neamurile sunt căsi parohiale și însuși în acest lăudat Regiment mai în multe, încă și încă în celea mai mici sate până astăzi. Și acelea sate, dacă moare preotul, în scurtă vreme capătă altu în loc și nau nevoie niciodată. Iară celelalte, care nau avut cine îi învăța la binele lor, murind preotul trăbue să rabde și să se năcăjască cu anii până capătă preot.

Pilda și pățania e însuși în parohia aceasta, în care sunt 1500 suflete și să fie fost pe grădina parohială casă făcută, în 8 zile avea parohul cel mai de frunte în locul răposatului Gerasim *) — însă așa rabdă acum mai de un an, pentru că poporul acesta mare, frumos și vestit și scaunului vicarși, ca trestia de vânt s'au purtat și să poartă de nește oameni neștiutori de legile și rânduielilor celor mai mari. Și poate să va pleca și la mai rele, de nu vor asculta îndreptările vicariatului și a lăudatului regiment Comando, care și în numele său miază poruncit să vă spui toate și să vă dojenesc. Acestea, ce vă spui, nu-s dela mine, ci din înaltele rânduieli împărătești și episcopoești și spre folosul fește cărui militar.

(Va urma)

BIBLIOGRAFIE.

Cărți sosite la redacție:

I. M. Lucaciu O. P. Thomas et Molina Expositio systematica doctrinae D. Thomae Aquinatis de Gratia divina Efficaci comparata cum Molinae theoria. (+ VIII. p. 280). Blaj 1912.

A apărut: **Elemi Népiskola Ertesítő könyvecke** — indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porte
Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

*) Gerasim porcul alias Porcius mort în 1836. Vezi biografia lui la fine.

A apărut:

Biblioteca pentru toți. Fr. Burnett. Micul Lord traducere de Iosif Nădejde.

Educatorii și în general părinții, cari au voit să facă educația copiilor lor prin citit, s'au isbit în totdeauna de lipsa unor cărți atrăgătoare pentru copii, cu conținut moral și educativ și, în același timp, de o necontestată valoare literară. Și nu numai literatura noastră, dar chiar și alte literaturi sunt sărace în astfel de scrieri.

Printre puținele lucrări din literatura universală, cari răspund acestui scop, una din cele mai bune este fără îndoială Micul Lord Fauntleroy de Fr. Burnett.

Intr-o formă literară desăvârșită este redată o povestire extrem de interesantă, a vieții acestui nobil, — istorisire care are darul de a trezi în copii toate simțămintele generoase și nobile. Este cartea ideală de educație și nu există limbă cultă, în care să nu fi fost tradusă.

Traducerea românească a d-lui Iosif Nădejde este desăvârșită din toate punctele de vedere.

Lucrarea — însoțită de numeroase și reușite ilustrații — se găsește în nrele 747—748 din „Biblioteca pentru toți”.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.

2. Planul de învățământ și îndreptarul metodic. pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobate din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opuł întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școlile cu un învățător — 80
 " " " doi " 120
 " " " trei " 160
 plus 20 *fil. porto* pentru fiecare.

Comandele se pot face la **Tipografia Seminarială.**

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Poftiți

și cereți fără amănare pe o cartă postală

gratuit

cel mai nou

Mare Catalog ilustrat,

apărut de curând, despre vițele albuite și vinurile excelente de pe ținutul Eriului, carele se expediază îndată și ori și cui. Comandele să se adreseze la primele și cele mai de renume pepiniere pentru prăsirea mlădițelor și vițelor de vițe albuite de pe Eriu, ale lui

GYÖRGYEVICH și LAKATOS

mari proprietari de vii

în Székelyhid [Biharmegye.]

[108] 2—3

PICURII DE STOMAC

ai lui **BRÁDY**

mai înainte „Picurii de Mariacell” s'au dovedit de 30 ani încoace de un medicament neapărat trebuincos în fiecare casă. Picurii aceștia au un efect neasămănat de bun la perturbațiunile mistuirii de orice specie la ameteți, arsuri de stomac, constipație, dureri de cap și de stomac, greață, insomnie, colica, anemie (lipsă de sânge), gălbineala șcl.

Se pot căpăta în fiecare apotecă. O sticlă costă 1.60 cor., mică — 90 fil., 6 sticle 5.40 cor., 3 sticle mari 4.80 cor., ce se trimit franco, dacă prețul lor se anticipă la

Apoteca lui C. BRÁDY la „König von Ungarn” în Viena, I. Fleischmarkt 2. Depot 5.

Să se aibă grijă la marca cu tipul Maicei dela Mariacell, împachetarea în carton roz și iscălitura de pe tipul olșeului de aci.

(6) 9—25

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj.* — Prețul freat 2.20 cor.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

— SIBIU —

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru proci și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. pe porale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911 . . . K. 5,275,798.28
 Capitale asigurate pe viață achitate . . . „ 5,146,558.36
 Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744.—
 } viață „ 10,931,322.—
 Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.520,492.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13) 8—7

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se expediază imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.